

Bogomtale - For Dannebrog's Ære

For Dannebrog's Ære - Danske frivillige i Estlands og Letlands frihedskamp 1919

Forfatter: Niels Jensen

Format: 18x25 cm, 190 sider, 50 fotos, 3 kort (heraf 1 på bagsiden af omslaget)

Forlag: Odense Universitetsforlag, 1998

ISBN 87-7838-377-3.

Oprindelig pris: kr. 175,00 (SAXO.com); kan findes billigere andre steder på Internettet.

Indledning

Den 5. april 1995 fik jeg for første gang kendskab til en militær enhed med betegnelsen *Corps Danois*, da jeg læste artiklen *Danske industrifolk bag staten Estland* af Niels Jensen (Kilde 1). Siden er der dukket yderligere materiale frem og i 1998 så den her foreliggende bog, der behandler en række forskellige danske enheder og/eller enheder med dansk deltagelse, hvoraf *Dansk-Baltisk Auxiliær Corps* (DBAC), senere *Compagnie Borgelin*, er den mest fremtrædende.

Den direkte anledning til min nyere interesse for sagen, og grunden til at jeg anskaffede bogen, er et udklipsark, som kan være inspireret af Dansk-Baltisk Auxiliær Corps. Min omtale af bogen, eller snarere hvad jeg har anvendt den til, fokuserer derfor på korpsets uniformering og udrustning.

Jeg vil således ikke referere den spegede politiske situation i Baltikum efter Den russiske Revolution, den tysk-russiske våbenstilstand, borgerkrigen i Finland, de tre baltiske landes kamp for selvstændighed, den engelske intervention Baltikum og siden i Rusland. Ej heller vil jeg genfortælle hele korpsets historie.

Disse emner kan man få en glimrende indføring i, ved at læse bogen¹.

Indhold

- Under Dannebrog i Baltikum
- Forspillet
- Hjælp til Estland
- Lettisk mellemspill
- Rejsen til Reval
- På patrulje i Tallinn
- I træningslejr i Nõmme
- Til fronten
- Ind i Letland
- Alt-Schwaneburg
- Videre mod syd
- Stormen på Jacobstadt
- I reserve i Letland
- Sommer i Tartu
- På Østfronten - i Rusland
- Korps Palludan
- Den danske Legion
- De andre frivillige
- Den militære konklusion
- Den militære situation i Estland 1919
- Den militære situation i Letland 1919
- Terror i revolutionens tjeneste
- Valdemar Sejr Ambulancen
- Styrkeliste over "Daani Wabatahtlike Korpus Eestis"
- Estlands Frihedskors og Letlands "Bjørnedræberorden"
- Efterskrift
- Kilder og litteratur
- Noter

Forhistorien

Den engelske regering opfordrede fra efteråret 1918 indtrængende den danske regering til - for engelsk regning - at sende militære enheder til Estland. Fra dansk side ønskede man at stå sig godt med de allierede sejrherre fra Første Verdenskrig, idet man herved håbede at kunne få Sønderjylland tilbage. Man ville dog ikke ændre så meget på neutralitetspolitikken at der skulle sendes tropper til Baltikum; i stedet tillod man den engelske flåde at bruge København som basehavn, og gav samtidig eksporttilladelse til 900 Madsen rekylgeværer, af hvilke 300 straks blev leveret til den engelske flåde.

I Finland etableredes Centralkomiteén for Estlands Undsætning og herfra kom repræsentanter til Danmark i et forsøg på at skabe sympati for Estlands situation og tilvejebringe militær hjælp. Omkring årsskiftet 1918-1919 bliver ingeniør Aage Westenholz involveret i sagen, og der kommer for alvor fart i bestræbelserne.

¹ En anden mulighed er bogen *Norden och Krigen i Finland och Baltikum 1918-19* af Lars Westerlund (red.), udgivet af Statsrådets Kansli, Helsingfors, 2004, der giver mange oplysninger om situationen i Finland og Baltikum.

Senere oprettes Baltisk Oplysningsbureau, der står for den egentlige hvervning af frivillige, mens Aage Westenholz står for tilvejebringelsen af økonomiske midler fra andre danske industrifolk men mestendels fra egen lomme.

Man hverver en række mere eller mindre velegnede personer, og er tilsyneladende ikke specielt kritiske. I begyndelsen af februar 1919 har 30 officerer, 50 underofficerer og 200 uddannede menige fra alle dele af Forsvaret tilkendegivet deres interesse for at gå i fremmed krigstjeneste. Yderligere en række personer uden militær baggrund, men med usigt til arbejdsløshed eller allerede uden arbejde lader sig friste.

Det drøftes frem og tilbage, hvem der skal lede styrken, der fra begyndelsen var udset til bestå af ca. 1.000 mand, men fra officiel side ønsker man ikke at linjeofficerer skal involveres i sagen. Konklusionen bliver, at chefen for 3. Sjællandske Division, generalmajor P.W. Ibsen hidkalder reserveofficeren, løjtnant Richard Gustav Borgelin, der ledede 2. Regiments korporalsskole i Værløselejren, og giver ham tilbuddet om at blive chef for en styrke på 200 mand, som havde fået tilladelse til at rejse til Estland. Borgelin fik tilbudt en halv times betænkningstid, men slog straks til.

Onsdag den 26. marts 1919 stod Dansk-Baltisk Auxiliær Corps ombord på det finske skib S/S MERKUR ud fra København. Kursen var mod Hangö, hvorfra turen med tog gik videre til Helsingfors. Umiddelbart efter afsejlingen fra København underskrev alt personel deres kontrakter med den estiske regering; kontrakterne omfattede bl.a. aflønning og forsikringsforhold ved sygdom eller død. Nok så væsentligt fastsatte kontrakterne en udløbsdato - den 1. september 1919 - hvorefter soldaterne igen kunne vende hjem til Danmark.

Den 3. april 1919 sejlede korpset til Estland ombord på den finske isbryder VÄINÄMÖINEN, og klokken 21:30 gik korpset i land i Reval (Tallinn).

Organisation

Dansk-Baltisk Auxiliær Corps, der var under kommando af kaptajn² Iver de Hemmer Gudme, bestod oprindeligt af en: Korpssstab, 1. Rekylgværkompagni (kaptajn Richard Gustav Borgelin) og 1. Feltbatteri (Kaptajn Jens Martinus Mortensen).

En gruppe officerer fra ombord på isbryderen VÄINÄMÖINEN før afrejsen fra Helsingfors, 3. april 1919. Fra Kilde 5.

Fotografiet findes også i Niels Jensens bog, der samtidig oplyser, at Nr. 5 er kaptajn Richard Gustav Borgelin.

Nr. 8 på billedet er kaptajn Ivar de Hemmer Gudme, hvis militære løbebane hidrørte fra Akademisk Skyttekorps, med speciale i sprængningstjeneste og skydning med rekylgvævere.

Han havde været frivillig under Den finske Borgerkrig, med grad af løjtnant, og havde været en af initiativtagerne til oprettelsen af Dansk-Baltisk Auxiliær Corps.

Ivar de Hemmer Gudmes noget sporadiske militære baggrund gør, at han under den efterfølgende indsats i Estland og Letland udfører vigtigt arbejde i baglandet, bl.a. med tilvejebringelse af penge, forsyninger mv., mens kaptajn Richard Gustav Borgelin står for opbygningen af enheden og den videre militære føring, opgaver han løste med stort talent.

² Alle gradsbetegnelser, som anvendes efterfølgende, er grader i den estiske hær.

Feltbatteriet blev aldrig opstillet og kaptajn Jens Martinus Mortensen blev chef for trænet i styrken, der nu i praksis bestod af 1. Rekylgeværkompagni, som herefter antog navnet Compagnie Borgelin³ som en del af den estiske hær.

Compagnie Borgelin bestod 18. maj 1919 af 12 officerer, 12 underofficerer og 189 menige, og var organiseret således:

- Kompagnichef, kaptajn Richard Gustav Borgelin
- Næstkommanderende, løjtnant Chr. August Beyer (fra 6.7.1919)
- 1. Deling (Løjtnant Alfred Johs. Poulsen)
- 2. Deling (Løjtnant Erik Munch-Andersen)
- 3. Deling (Løjtnant Charles Th. Dornonville de la Cour)
- 4. Deling (Løjtnant Kaj Valdemar Hassing)
- Rekylgeværdelingen (Løjtnant Peter Viggo Christensen)
- Trændeling (Kaptajn Jens Martinus Mortensen)
- Sanitetsgruppe (Læge Walther Lundberg)

Kompagniet rådede på dette tidspunkt over 7 Madsen rekylgeværer, og det rullende materiel omfattede 2 køkkenvogne. Vognparken blev senere suppleret med et antal engelske lastvogne, leveret som våbenhjælp til den nye estiske hær, stadig med de oprindelige engelske mærker. Yderligere et antal ammunitionsvogne, en lægevogn og en proviantvogn omtales under den sidste del af kompagniets indsats.

3. juni 1919 tilgår der kompagniet et antal yderligere rekylgeværer. Rekylgeværdelingen rådede herefter over 16 stk., og blev organiseret i 4 halvdelinger (hver med 2 sektioner), hver med en løjtnant som halvdelingsfører.

Trænet tildeltes også et antal rekylgeværer til nærsikring, idet man tidligere havde været udsat for overfald fra omstredende bolsjevikker.

Yderligere et antal rekylgeværer foræres til et estisk kompagni, som kompagniet arbejdede tæt sammen med. Det estiske kompagni var under kommando af en kaptajn Grant, hvorfor det, med tanke på Jules Vernes bog, blev omtalt som *Kaptajn Grants børn*.

Uniformer og udrustning

Dansk-Baltisk Auxiliær Corps var udrustet med uniformer, der næsten var identiske med den danske hærs grå Model 1915 uniformer. Niels Jensen beskriver uniformerne som "... identiske med Akademisk Skyttekorps blågrå uniformer (der) næsten svarede til den danske hærs M.1915", men præcis hvilken uniform, der således hentydes til, kan ikke fastslås. Det nævnes yderligere, at bl.a. officersuniformerne havde undergået visse modifikationer i forhold til Model 1915.

Uniformerne stammede sandsynligvis fra beholdninger, der var oplagt med henblik på iklædning af de frivillige korps ved en alarmering, herunder muligvis også Akademisk Skyttekorps.

Felthuen havde relation til det 100 mand store Cykle-Ordonnanskorps, der var oprettet i 1916 med Aage Westenholz som første chef. Kilde 2 anfører følgende i en beskrivelse af Cykle-Ordonnanskorpsets uniformering: "Huen af selvlavet form, som senere blev optaget af forskellige Spejdertrupper og af de ca. 200 Mand, der gik til Estland som Frivillige."

Felthuen, som blev båret af DBAC, var fremstillet af samme stof som uniformerne, og var således grå. Af bogens billedmateriale fremgår, at en stjerne tilsyneladende blev anvendt som kokarde.

Korpsets militære leder, kaptajn Richard Gustav Borgelin (1887-1966) (Rigsarkivet). Gengivet fra Kilde 5.

³ I det følgende anvendes betegnelsen Dansk-Baltisk Auxiliær Corps og Compagnie Borgelin i flæng, selvom den rette betegnelse på den styrke, der kom i kamp i Estland og Letland er Compagnie Borgelin.

Fra slutningen af maj 1919 blev der udleveret stålhelme af engelsk model.

Uniformerne blev ganske medtagne under tjenesten i felten, og der blev fremskaffet nogle engelske (khakifarvede) uniformer. Soldaterne valgte dog at lappe deres danske uniformer frem for at bære en udenlandsk uniform.

Danske lejesoldater i Estland med en tilfangetagen russisk soldat. Danskerne er iført den danske hærs uniform og en engelsk hjelm. Fra Kilde 1, inkl. tekst.

Fotografiet findes også gengivet i bogen.

De kontraktmæssige forhold angav soldaternes uniforms- og udrustningsgenstande således, jf. en informationsskrivelse fra DBAC af 25. marts 1919, der er vist i bogen.

Uniforms- og udrustningsgenstande ved Dansk-Baltisk Auxiliær Corps		
Hue		Udleveres:
Kappe	(kr. 40)	1 livrem med sværdtaske
Våbenfrakke	(kr. 30)	2 patrontasker
Benklæder	(kr. 10)	1 par bæreseler
2 skjorter	(å kr. 5)	1 tornyster
2 sæt undertøj	(å kr. 10)	1 brødpose
3 par sokker	(å kr. 2)	1 kogekar
1 par støvler	(kr. 30)	1 feltflaske
1 halstørklæde	(kr. 3)	1 sæt spisegrejer
1 par vanter	(kr. 1)	

I den udstrækning soldaterne selv medbragte uniformsgenstande, og de blev godkendt som anvendelige, blev værdisen godtgjort af den estiske regering til den anførte pris.

At huen ikke har en erstatningspris, understreger dens særlige status som en udrustningsgenstand, der kunne udleveres af DBAC.

Yderligere blev soldaterne opfordret til selv at medbringe vest, muffediser, ekstra sokker og fodtøj samt pudse- og toiletsager.

Korporal Søren Telling⁴, fotograferet ved Düna Floden, juni 1916. Gengivet fra bogen.

Sommeren 1919 var meget varm i de baltiske lande, så muffediser blev der ikke meget brug for; her ser ud til, at korporalen har aflagt sin våbenfrakke.

Udrustningsgenstandene blev leveret af de estiske myndigheder ved ankomsten til Reval (Tallinn), men oprindelseslandet fremgår ikke af bogen, og er ikke umiddelbart til at identificere ud fra billedmaterialet.

Det er sandsynligt, at sværdtaske og patrontasker kan være af russisk oprindelse, al den stund at man anvendte russiske geværer og derved slap for eventuel tilpasning.

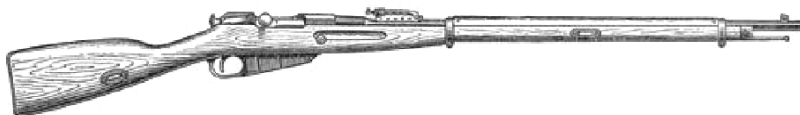
Hvad sablen gør hos en korporal i et infanterikompagni, lader ikke sig forklare. Måske er der tale om en erobret russisk sabel, men herom må sabelkyndige hellere udtale sig.

⁴Se også Søren Telling, dansk eventyrer (1895-1968) (Grænseforeningen).

Geværer

Geværet var det russiske Mosin-Nagant Model 1891, sandsynligvis i 1891/10-udgaven, der var fodfolkets standardvåben under Første Verdenskrig. Til geværet hører en bajonet, med en ca. 45 cm lang klinge.

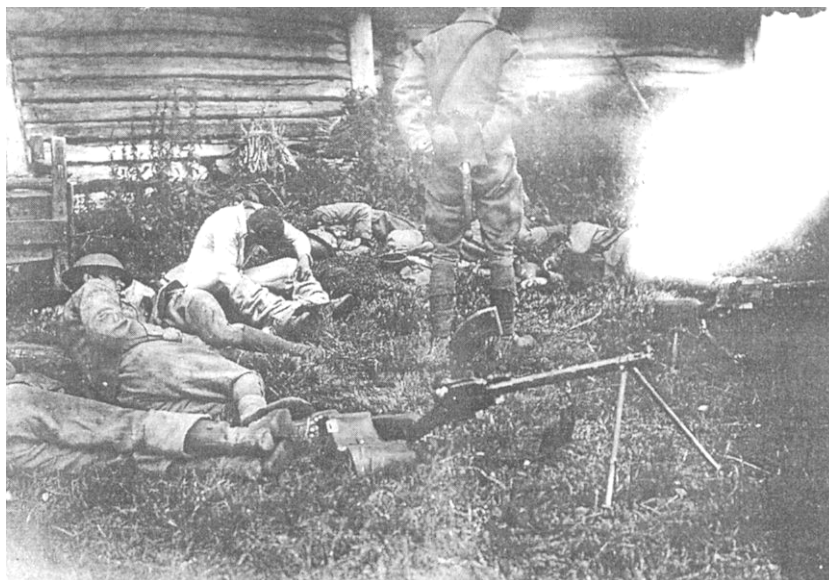
Fordelen ved anvendelse af russiske geværer var, at ammunitionen var let tilgængelig enten fra den tidligere russiske hærs beholdninger, eller erobret fra/efterladt af de røde styrker.

Mosin-Nagant gevær Model 1891/10. Fra [Mosin-Nagant M1891 m.fl.](#) (Modern Firearms).

Rekylgeværer

Hovedbevæbningen i Compagnie Borgelin var Madsen rekylgeværer, fremstillet af Dansk Rekyriffel Syndikat⁵. Rekylgeværene var finansieret fra England og var i den engelske standardkaliber 0,303 tomme, og bogen omtaler rekylgeværene som Model 1915 og Model 1919.

Bortset fra kaliberen var rekylgeværene identiske med 8 mm rekylgevær Model 1904, som blev anvendt i den danske hær og i de danske frivillige korps, f.eks. Akademisk Skyttekorps.

Aage Westenholz, de danske frivillige korps mæcen, forærede i 1908 ti rekylgeværer, med alt tilbehør, til Akademisk Skyttekorps.

Danske lejesoldater hviler ud efter kampene i 1919. I forgrunden det danske Madsen rekylgevær, leveret fra København, men betalt af den britiske regering. Fra Kilde 1, inkl. tekst.

Øvrige våben

Dansk-Baltisk Auxiliær Corps var også udrustet med håndgranater, men der forlyder intet om håndgranaternes oprindelsesland; engelske og/eller russiske håndgranater er nok de mest sandsynlige muligheder.

Officererne, der var danske reserveofficerer og selvbeklædere, medbragte tilsyneladende deres egne tjenestepistoler, og måske også sabler, hvilket i givet fald var de eneste våben, som DBAC medførte ved afsejlingen fra København. Et antal pistoler anskaffedes også lokalt.

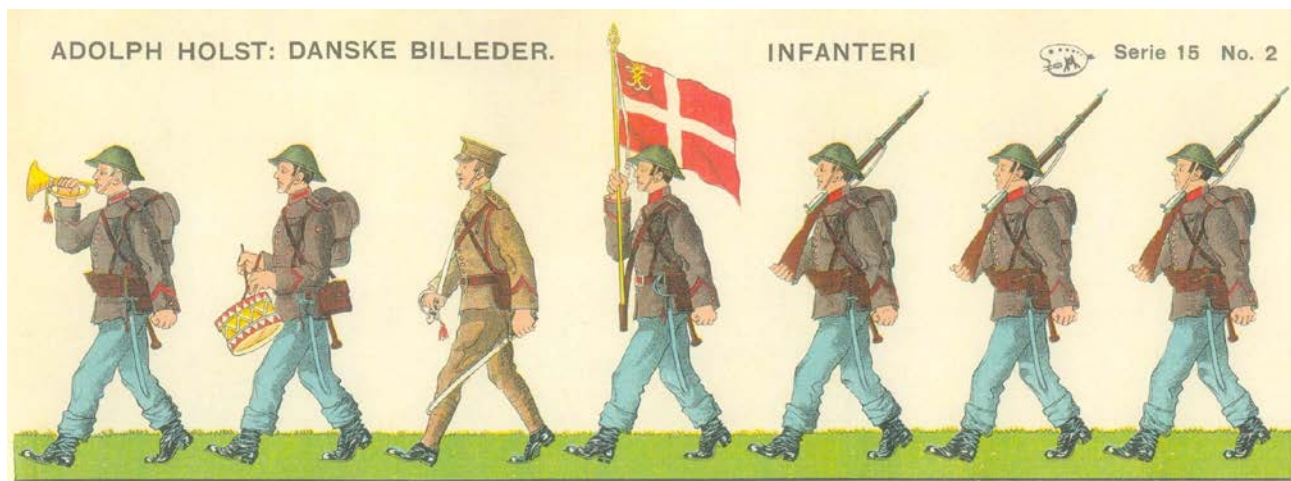
Udklipsarket

Der findes et udklipsark, som måske forestiller Dansk-Baltisk Auxiliær Corps eller Compagnie Borgelin. For hvad kan ellers være forklaringen på combinationen af danske uniformer og engelske stålhelme på et ark fra perioden umiddelbart efter Første Verdenskrig?

⁵ Fra 1936 Dansk Industrisyndikat, senere DISA. Fra 1907 til 1950 fremstilledes forskellige udgaver af rekylgeværet. I perioden blev geværet solgt i forskellige modeller til 33 lande. (Danmarks Tekniske Museum) I kaliber 7,92 mm udgaven blev rekylgeværet bl.a. i begrænset omfang anvendt i den tyske hær under Første Verdenskrig, i såkaldte *Musketen* bataljoner. Rekylgeværet var ikke ukendt i den russiske hær, der anvendte det under Den Russisk-japanske Krig (1904-1905). Se bl.a. Madsen Machine Gun (Wikipedia).

Første gang jeg så dette udklipsark, var i bogen *Paper Soldiers* af Edward Ryan (Kilde 7), og jeg fandt kombinationen af engelske stålhjelme og danske uniformer højest usædvanlig, men der kunne jo på den anden side være tale om et forsøg eller blot fri fantasi.

Under en nylig oprydning fandt jeg artiklen *Danske industrifolk bag staten Estland* af Niels Jensen (Kilde 1). Da jeg genså kombinationen af en dansk uniform og en engelsk stålhjelm, kom jeg til at tænke på udklipsarket, og fandt at det måske ikke var helt så fantasifuldt, som jeg først havde troet.

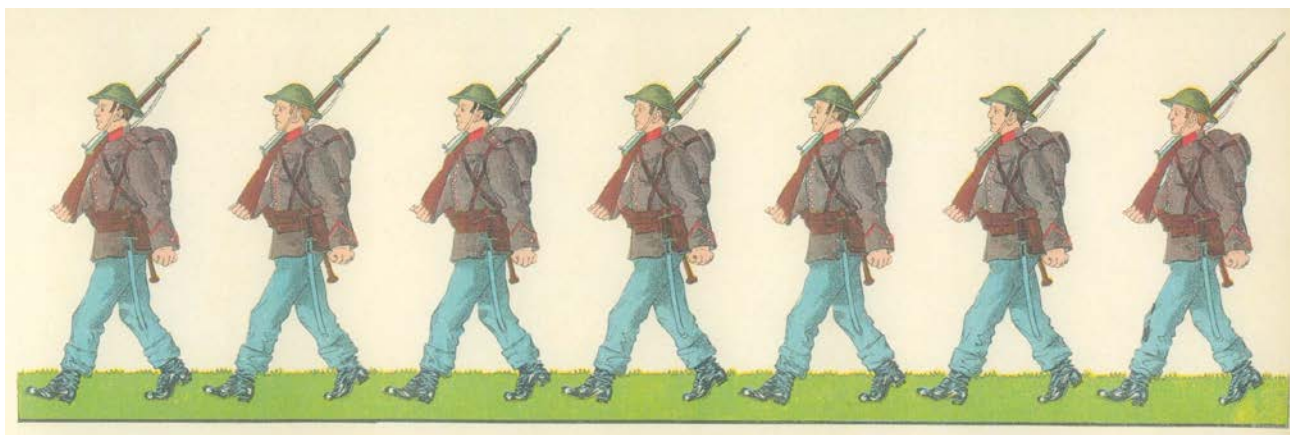
Redigeret uddrag af Adolph Holsts udklipsark *Danske Billeder, Infanteri, Serie 15, No. 2*. Originalen befinder sig på Nationalmuseets 3. Afdeling, Brede.

Ved et pudsigt sammenfald af omstændigheder besøgte en udklipsarksinteresseret god ven, Hans Snitker, Nationalmuseets 3. Afdeling i Brede. Formålet med besøget var at besigtige museets ret omfattende samling af gamle udklipsark, hvoraf nogle bl.a. er gengivet i bogen *Paper Soldiers*.

Jeg bad om "et udkig" efter dette usædvanlige ark, og var få dage den lykkelige ejer af en kopi af den øverste halvdel af arket (2 geledder). At hele arket ikke er kopieret, blev forklaret af det faktum, at de øvrige 3 geledder principielt er identiske med de her viste figurer - og så er hele arket, om end i miniature, gengivet i bogen.

Udklipsarket måler ca. 30 x 50 cm og indeholder følgende figurer:

1. geled	2 reservehornblæsere (signalhorn og tromme), officer, fanebærer og 4 marcherende soldater, med gevær.
2. geled	8 marcherende soldater, med gevær (7 af de 8 figurer fra 2. geled ses neden for).
3. geled	2 reservehornblæsere (signalhorn og tromme), officer og 5 marcherende soldater, med gevær.
4. geled	8 marcherende soldater, med gevær.
5. geled	8 marcherende soldater, med gevær.

Billedanalyse

Fanebæreren

For det første må det slås fast, at hverken Dansk-Baltisk Auxiliær Corps eller Compagnie Borgelin var udrustet med fane, og da slet ikke en dansk fane.

At den danske generalkonsul i Reval (Tallinn), J.C. Johansen, så forærede Compagnie Borgelin et dansk splitflag, som vejede over kompagniets uddannelseslejr i Nõmme (i dag er en forstad til Tallinn) og siden blev hejst i den erobrede lettiske by, Jakobstadt (i dag Jekabpils), det øgede opfattelsen af enheden som dansk. Men selvom mange af soldaterne i korpset betragtede det som en dansk enhed, der anvendte dansk som kommandosprog, danske uniformer, dansk eksercits, dansk taktik og danske hornsignaler, så var der tale om en enhed, der folkeretsligt tilhørte den estiske hær.

Og hvad var vel også mere passende, end at danske soldater i 700 året for Slaget ved Lyndanisse (Tallinn) 15. juni 1219, hvor sagnet fortæller, at Dannebrog faldt ned fra himlen, igen førte Dannebrog i Estland?

Fanen på udklipsarket er imidlertid en "standardfane", som går igen på andre Adolph Holst udklipsark, men i relation til DBAC er det således et falsum, om end ikke helt uforklarligt.

Officeren

Officerens khakifarvede uniform og kasket lader sig bedst forklare med, at figuren skal forestille en officer fra Compagnie Borgelin iført en de engelske uniformer, som midlertidigt blev anvendt, inden man besluttede sig for at fortsætte med at bruge de mere slidte danske grå uniformer. De røde stafferinger på uniformen, inklusive adjudantsnoren, har jeg ikke p.t. nogen forklaring på.

Soldaterne

Nærstudier af gengivelserne viser et meget langt sidevåben, der har karakter af en sabelbajonet, hvis parerbøjle dog ikke er lige tydeligt farvelagt på alle figurer. Fanebæreren sidevåben adskiller sig dog tydeligt fra de meniges, ved at have en anden type parerbøjle.

Våbenfrakken, der skal forestille at være grå, viser dog røde, "fuldt optrukne" kravespejl, ikke ulig uniform Model 1889. Lædertøjet er brunt, hvilket svarer til, hvad man anvendte i den russiske hær, hvorfra de estiske leverancer til korpset meget vel kan stamme.

Niels Jensen nævner i sin bog, at Companie Borgelins hornblæser blæste danske hornsignaler, så arkets hornblæser har klart sin plads i styrken, mens der ikke forlyder noget om, at man også anvendte trommer.

Ingen af soldaterne på udklipsarket viser desværre det for korpset så karakteristiske Madsen rekylgevær.

Alternativer

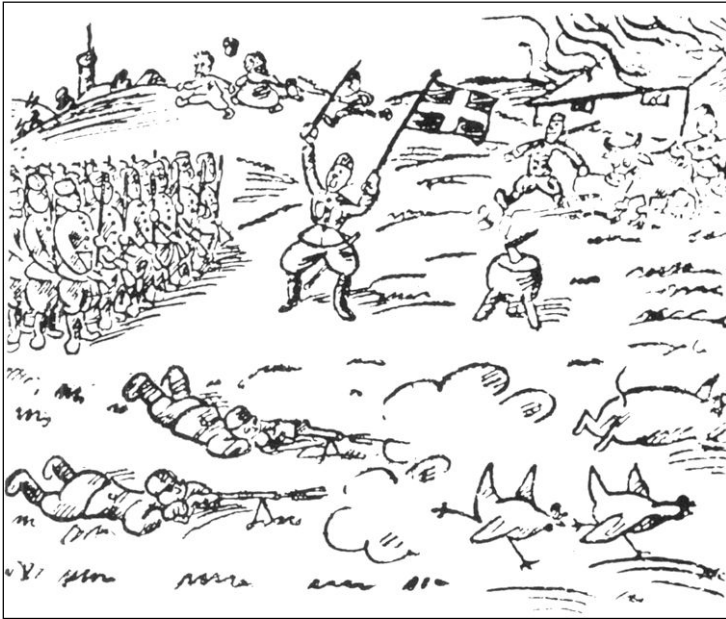
Skulle man fremsætte en anden teori om arket, så skal det forestille uniformsforvirringen i 1920'erne og 1930'erne, hvor uniformer af snart sagt alle slags blev blandet sammen - her i givet fald en grå våbenfrakke fra uniform Model 1915 og lyseblå benklæder fra uniform Model 1910 - og at officeren skal vise den gulbrune uniform Model 1923.

Tilstedeværelsen af de engelske stålhjelme er vanskeligere at finde en forklaring på. Naturligvis kan det ikke udelukkes, at sådanne kan have været anvendt som forsøg. Da den engelske stålhjelm er så karakteristisk, er det svært at forestille sig, at en ellers nogenlunde nøjagtig tegner som Adolph Holst skulle have taget fejl af forskellige typer af stålhjelme. I givet fald skulle der være tale om en modernisering af et gammelt ark i starten af 1920'erne, forud for indførelsen af stålhjelm Model 1923, f.eks. baseret på avisomtaler.

At lædertøjet er gengivet som brunt passer ikke sammen med periodens danske soldater, der ville have haft sort.

Konklusion

Selvom min teori om Dansk-Baltisk Auxiliær Corps måske er lige så fantasifuld som alternativerne, så synes jeg, at den passer bedst med det foreliggende grundlag, og arket kan være blevet til i 1919, hvor der var megen avisomtale af korpsets indsats i Baltikum, og således stamme fra tiden mens soldaterne var i Baltikum, eller efter 1. september, hvor hovedparten vendte hjem i overensstemmelse med deres kontrakter.

Omtalen var ikke altid lige flatterende for korpset, bl.a. beroende på politisk uenighed om støtten til korpset samt at visse uheldige elementer, som var hjemsendt i "unåde", gjorde deres til at fremstille Compagnie Borgelin i et dårligt lys.

Ekstra Bladets version af den danske militære indsats i Estland. Fra Kilde 5.

Apropos omtalen af fanen, som ikke fandtes, er det interessant at se, at en sådan også er gengivet i denne karikatur, om end den nok er med for at tydeliggøre, at der er tale om danske soldater.

Situationen skulle angiveligt være fra byen Alt-Schwaneburg (i dag Gulbene), hvor kaptajn Borgelin lod soldaterne "leve af landet", da det ikke havde været muligt at føre forsyninger frem til kompagniet.

Nationalmuseets 3. Afdeling, Brede

Originalen til arket med de danske soldater, med engelsk stålhelmet, befinder sig som nævnt hos Nationalmuseets 3. Afdeling i Brede, i en mappe sammen med en række andre udklipsark. Mappen har referencen "Nr. 511 - 5211/2006", og ønsker man at kontakte museet, så er Registratør Mona Rasmussen den rette person at kontakte.

Afslutning

Bogen, hvis titel refererer til korpsets løsen "For Dannebrog's Ære", er meget spændende fremstilling, der dækker et hul i nyere dansk militærhistorie, selvom enheden teknisk set var i estisk tjeneste.

Bogen kunne dog med stor fordel have et bedre kortmateriale og et stikordsregister. Den første mangel kan der rådes bod på, bl.a. ved hjælp af gode referencer til lokaliteternes datidige og nuværende lokale navne, men manglen på et register gør bogen svær at bruge som opslagsbog.

Billedmaterialet, der bygger på materiale i Rigsarkivet, er ganske omfattende og illustrerer på glimrende vis de forskellige frivillige enheder, med hovedvægten på Dansk-Baltisk Auxiliær Corps/Compagnie Borgelin.

Jeg giver bogen min varmeste anbefaling.

Kilder

1. *Danske industrifolk bag staten Estland* af Niels Jensen, Dagbladet Børsen, 5. april 1995.
2. *De danske frivillige Korps*; historisk fremstilling udgivet af Centralkomiteen for De frivillige Korps, ved dr.phil. Viggo J. von Holstein Rathlou, Aarhus og København, 1930.
3. *Akademisk Skyttekorps og dets efterfølgere 1866-1966*; jubilæumsskrift udgivet af Akademisk Skytteforening, København 1966.
4. *Dansk infanteris uniformer og oppakning gennem de sidste 200 år* af A.N. Hvidt, København 1965.
5. *Ridder uden Kors - Aage Westenholz og Danmarks Forsvar* af Hans Neerbek, Odense Universitetsforlag, 1996, ISBN 87-7838-183-5.
6. *Estland 1918-1920 - Danske frivillige i den estiske frihedskrig* (Per Rønberg).
7. *Paper Soldiers* af Edward Ryan, New Cavendish Books, London 1995, ISBN 0-904568-96-2.

Som særlige kilder til oplysninger om Dansk-Baltisk Auxiliær Corps uniformer anfører Niels Jensen følgende materiale fra Rigsarkivet, hvortil interesserede henvises.

Danske uniformer Aage Westenholz arkiv.
Engelske uniformer *Et moderne korstog*; et utrykt manuskript af løjtnant Peter de Hemmer Gudme, 1919.

Per Finsted

Danske lejesoldater hviler ud efter kampene i 1919. I forgrunden det danske Madsen maskingevær, leveret fra København, men betalt af den britiske regering.

Danske industrifolk bag staten Estland

Af Niels Jensen

Var det danske industrifolks usekiske indsats, der sikrede den nye estiske republik i 1919- og lagde det statsretlige fundament for staten Estland i dag? Meget tvder på, at svaret på dette spørgsmål er: Ja, det var det!

Den 5. februar 1921 anerkendte kongeriget Danmark republikken Estland, og Danmark har aldrig anerkendt Sovjetunionens okkupation af de tre baltiske stater Estland, Letland og Litauen. Men forinden var det private danske interesser, som bevirkede, at staten Estland overlevede sit første demokratiske valg i marts 1919.

Materiale beliggende i Rigsarkivet i København fortæller at det var »Corps Danois«, der sikrede den estiske regering i Tallin i nogle turbulente dage i marts 1919 efter valget.

»Corps Danois« var en ren dansk hærstyrke udsendt til deltagelse i den estiske frihedskrig 1918-19, opstillet på privat initiativ og delvist finansieret af private danske ridder.

Initiativtagere og de største finansielle støtter var de danske erhvervsfolk Aage Westenholz samt Alexander Foss og Poul Larsen fra F.L. Smidth & Co. Aage Westenholz tjente sin formue på sporveje og elektricitetsværker, cementfabrikation, plantagevirksomhed og rederivirksomhed i Siam. Han forærede rundt om i verden væk af sin formue til oprettelse af frivillige hjemmevernkorps i Danmark før Den 1. Verdenskrig og finansierede den danske militære indsats i Estland i 1919 med alene 100.000 kr. - vel at mærke 1919-kroner! Alexander Foss og Poul Larsen fra FLS gav 10.000 kr., men ønskede ikke deres navne på listen over bidragydere.

rogetflok

»Corps Danois« blev opstillet i begyndelsen af 1919 i det daværende Reval - nu Tallin - og var en lenthlig dannet af en broget flok frivillige lejesoldater, som gik i estisk krigstjeneste.

Styrken kom op på 190 mand under ledelse af kaptajn Richard

Danske lejesoldater i Estland med en tilfangetagen russisk soldat. Danskeme er iført den danske hærs uniform og en engelsk hjelm.

Borgelin, som i løbet af en måneds tid fik sammentrimmet en effektiv styrke bl.a. forsynet med danske maskingeværer købt

i vinteren 1918-19 i København hos Dansk Rekyllriffel Syndikat af den britiske regering, som støtte de baltiske folks friheds-

kamp med materiel støtte. I ugerne omkring valget til den grundlovgivende forsamling i Estland i april 1919 var den politiske og militære situation i Estland meget ustabil.

Revolte undgået

Den midlertidige estiske regering valgte derfor at holde »Corps Danois« i Tallin, hvordan efter sigende udgjorde den eneste pålidelige militære styrke. Et tilløb til en revolte blev derfor undgået på grund af de synlige patruljer, »Corps Danois« havde i byen i valgdagene.

Senere indsattes korpsen på den estiske sydfront, hvor det gjorde sig fint bemærket. I løbet af sommeren suppleredes den danske militære indsats i Estland med humanitær indsats i form af en feltambulans »Valdemar Sejre«, der behandlede både militær og civile ofre i frihedskrigen. Aage Westenholz, der døde i 1935, var en kendt person i dansk erhvervs- og kulturliv. Det var også ham, der var økonomisk »bagmand« for Karen Blixen, der var hans niece. Westenholz medvirkede langmodigt til at finansiere hendes virksomhed Karen Coffee Co. Ltd i Kenna. Han havde ingen kommercielle interesser i Baltikum.

Dansk bistand til Baltikum

Af Niels Jensen

Danmark støtter, sammen med de øvrige nordiske lande, nu opbygningen af Estlands, Letlands og Litauens forsvar.

Det sker på officielt plan og koordineret mellem forsvarsministrene i Norge, Sverige og Danmark.

Herhjemme har folketingsbetallet, at Forsvarsministeriet, reelt de tre materielkommandoer HMAK - Hærens Materielkommando, SMK - Søværnets Materielkommando og FMK - Flyvematerielkommando, leverer militært udstyr til Baltikum.

Det har indtil nu resulteret i, at flådeskibet i den nye estiske flåde er det danske søværns tidligere grønlandske inspektionsskib »Mallelukken«.

Det er et mindre isforstærket fartøj, der i mange år har sejlet de grønlandske farvande tyndt. Nu

Danske militærkøretøjer i Københavns Frihavn på vej til Baltikum.

sejler det for den nye estiske flåde i Den finske Bugt under det estiske orlogsflag. Endvidere har den estiske orlogsflåde overtaget pa-

truljefartøjet »Rylen« fra Toldvæsenet. Tilsvarende har Hærens Materielkommando sendt et stort antal udfasede, og ikke ud-

rangerede, køretøjer til Letland. Det drejer sig om Dodge ambulancer og de sidste amerikanske jeeps, som nu er udgået af den

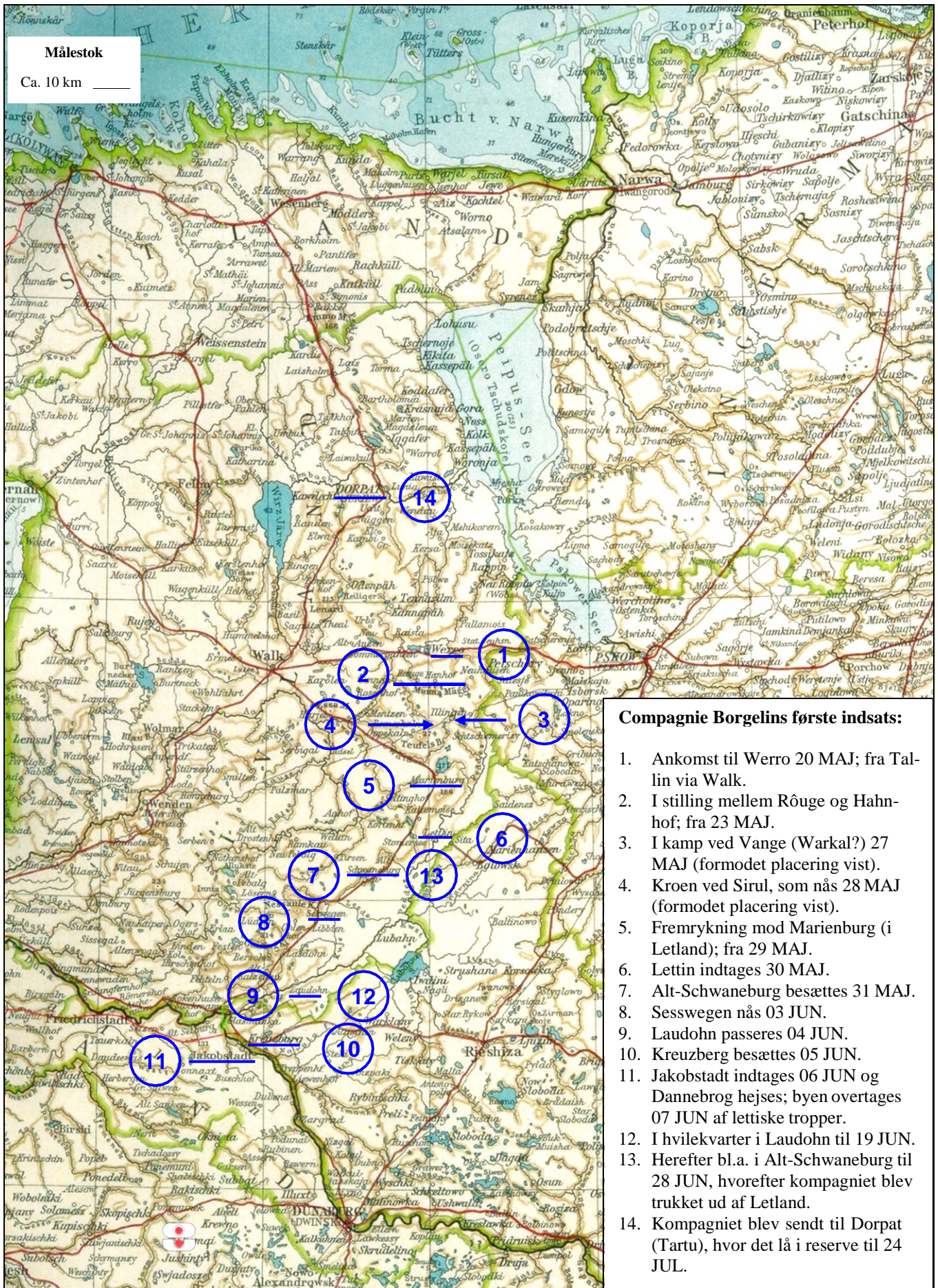
danske hærs mobiliseringsbeholdninger. Og der er tale om køretøjer, der hverken er nedslidte eller kassable - oftest i en fin vedligeholdelsesstand.

Og der medleveres resterende reserveredelsbeholdninger. Endvidere er der leveret omkring 20.000 sæt danske kamuniformer af model M-58. Herudover er der leveret radiomateriel, 300 hjulkøretøjer og pc'er.

Det var oprindeligt hensigten, at man ikke ville levere egentlige våben til de tre nye baltiske staters forsvar. Disse har derfor været på de internationale markeder.

Således har Estland i en lidt tvivlsom affære anskaffet våben fra Israel. Men nu synes dette nordiske forbehold bortfaldet. Især den svenske forsvarsindustri er interesseret i at få åbne de nye markeder på den anden side af Østen;øen.

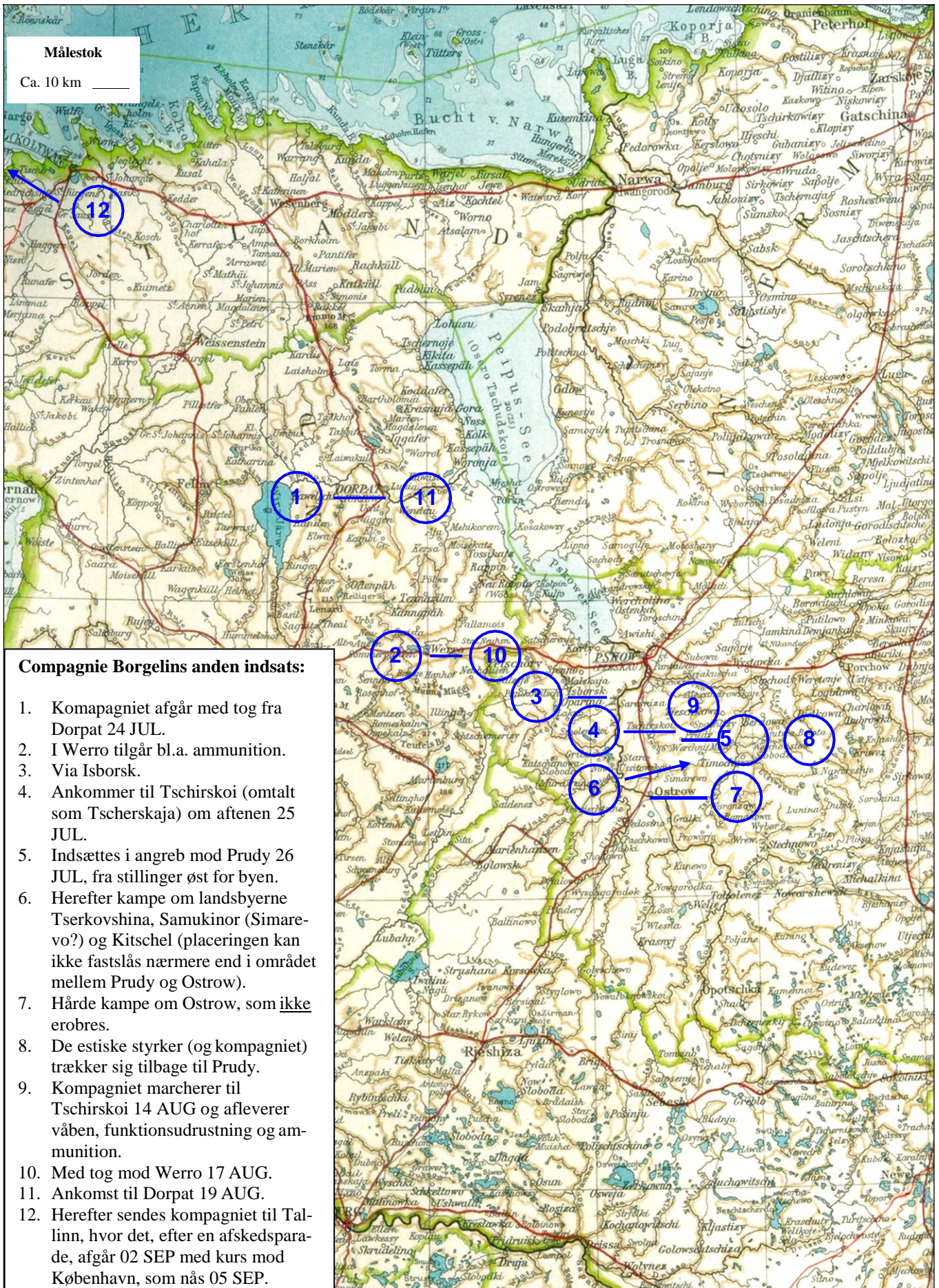
Compagnie Borgelins indsats først indsats i maj-juli 1919 i Estland og Letland.
Indtegnet på et kort over Baltikum fra 1915.

Compagnie Borgelins første indsats:

1. Ankomst til Werro 20 MAJ; fra Tal-lin via Walk.
2. I stilling mellem Rõuge og Hahn-hof; fra 23 MAJ.
3. I kamp ved Vange (Warkal?) 27 MAJ (formodet placering vist).
4. Kroen ved Sirul, som nås 28 MAJ (formodet placering vist).
5. Fremrykning mod Marienburg (i Letland); fra 29 MAJ.
6. Lettin indtages 30 MAJ.
7. Alt-Schwaneburg besættes 31 MAJ.
8. Sesswegen nås 03 JUN.
9. Laudohn passeret 04 JUN.
10. Kreuzberg besættes 05 JUN.
11. Jakobstadt indtages 06 JUN og Dannebrog hejset; byen overtages 07 JUN af lettiske tropper.
12. I hvilekvarter i Laudohn til 19 JUN.
13. Herefter bl.a. i Alt-Schwaneburg til 28 JUN, hvorefter kompagniet blev trukket ud af Letland.
14. Kompagniet blev sendt til Dorpat (Tartu), hvor det lå i reserve til 24 JUL.

**Compagnie Borgelins anden indsats i juli-august 1919, i Rusland, mellem Pskow og Ostrow.
Indtegnet på et kort over Baltikum fra 1915.**

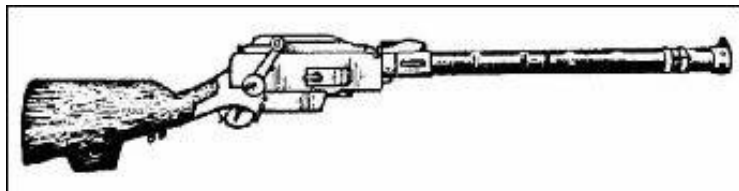
Compagnie Borgelins anden indsats:

1. Kompagniet afgår med tog fra Dorpat 24 JUL.
2. I Werro tilgår bl.a. ammunition.
3. Via Isborsk.
4. Ankommer til Tschirskoi (omtalt som Tscherskaja) om aftenen 25 JUL.
5. Indsættes i angreb mod Prudy 26 JUL, fra stillinger øst for byen.
6. Herefter kampe om landsbyerne Tserkovshina, Samukinor (Simarevo?) og Kitschel (placeringen kan ikke fastslås nærmere end i området mellem Prudy og Ostrow).
7. Hårde kampe om Ostrow, som ikke erobres.
8. De estiske styrker (og kompagniet) trækker sig tilbage til Prudy.
9. Kompagniet marcherer til Tschirskoi 14 AUG og afleverer våben, funktionsudrustning og ammunition.
10. Med tog mod Werro 17 AUG.
11. Ankomst til Dorpat 19 AUG.
12. Herefter sendes kompagniet til Tallinn, hvor det, efter en afskedsparade, afgår 02 SEP med kurs mod København, som nås 05 SEP.

Kort og oplysninger stammer fra bogen *For Dannebrog's Ære* af Niels Jensen, Odense Universitetsforlag 1998.

Om Madsen rekylgeværer i Spanien, Finland og Estland

Indledning

En spansk hjemmeside tilhørende *Sociedad Benéfica de Historiadores Aficionados y Creadores* (Kilde 1) oplyser, at et antal Madsen rekylgeværer blev anvendt af Den republikanske Hær under Den spanske Borgerkrig., men for nærværende råder jeg desværre ikke over yderligere oplysninger i sagen [1](#)

Ib Hansen, der tidligere arbejdede for Dansk Industrisyndikat, har fortalt mig, at man fra spansk side fra 1904 til 1935 anskaffede/lånte ca. 20 rekylgeværer til forskellige forsøg, men at våbensystemet som sådan ikke officielt blev indført i den spanske hær.

Våben fra Finland

Kilde 1 oplyser, at våbnene oprindeligt kom fra Finland, som anvendte våbensystemet fra 1921 til 1936, hvor det blev afløst af det finske lette maskingevær, 7,62 mm Lahti-Saloranta M/26.

Våben fra Estland

Kilde 3 oplyser, at Madsen rekylgeværet oprindeligt blev anvendt af det finske rytteri og cyklistenheder, men siden også indført i fodfolket. I slutningen af 1928 var der 729 Madsen rekylgeværer i den finske hær. Den finske modelbetegnelse var *Pikakivääri M/20*.

Kilde 1 anfører, at Madsen rekylgeværene blev solgt til Estland i 1936 [2](#)), samt at mange af disse endte i Spanien. Kilde 2 anfører, at 612 Madsen rekylgeværer først blev solgt til Estland i 1937, hvor de blev ændret til den engelske kaliber 0,303 tommer (7,7 mm). Yderligere ca. 60 rekylgeværer blev solgt til det amerikanske våbenhandelsfirma Interarmco i 1959-1960.

Den estiske hær havde oprindeligt modtaget ca. 600 Madsen rekylgeværer af engelsk kaliber [3](#)). Kilde 4 oplyser videre, at rekylgeværene oprindeligt var bestilt fra engelsk side under Første Verdenskrig, men at de ikke kunne leveres på grund af et dansk forbud mod eksport af våben til krigsførende lande.

Soldater fra den estiske hær og flåde. Gengivet fra et postkort fra 1930'erne.
 Fra Photos from Estonia (Estonian Arms).

Umiddelbart efter Første Verdenskrig blev der fra dansk side givet en eksporttilladelse på 900 stk. 7,7 mm Madsen rekylgeværer til England.

En del af våbnene gik tabt under søtransporten til Estland og enkelte kom til England som forsøgsvåben. Resten (ca. 600) blev leveret til den estiske hær.

I 1939 indgik 7,7 mm Madsen rekylgeværet fortsat i den estiske hær, jf. Kilde 5.

Kilder

1. Fuerzas Armadas de la República, Fusiles ametralladores (Sociedad Benéfica de Historiadores Aficionados y Creadores).
2. Light Machine Guns, Part 2 (Finnish Army 1918-1945).
3. Light Machine Guns, Part 1 (Finnish Army 1918-1945).
4. Hotchkiss Pack Saddlery (Forum Society of the Military Horse).
5. *Taschenbuch der Heere* af Kurt Passow, J.F. Lehmanns Verlag, München 1939.

Per Finsted

Noter:

1) Tegningen af Madsen rekylgeværet stammer oprindeligt fra en russisk hjemmeside - Ручной пулемет Мадсенобр. 1902 г - der ikke længere er tilgængelig.

2) Muligvis byttet med flere tusind Moisin-Nagant geværer Model 1891. Se *Captured Mosin-Nagant Rifles, Part 1: 1914 -1919* af Kevin Carney & Robert W. Edwards, Lt. Col., USAF (Ret) (Mosin-Nagant.net)

3) I juni 1919 blev 16 af disse rekylgeværer anvendt af Dansk-Baltisk Auxiliær Corps/Compagnie Borgelin; se min omtale af bogen *For Dannebrog's Årre - Danske frivillige i Estlands og Letlands frihedskamp 1919*.